

Bencze Kata* – Tallódi Zoltán**

Magyar elnökség az Európa Tanács Miniszteri Bizottságában – felkészülés és prioritások

2021 májusa és novembere között Magyarország tölti be az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának soros elnökségi tisztségét. Az elnökségi félév egyedülálló lehetőséget nyújt hazánk számára ahhoz, hogy európai szinten előmozdításra kerülhessenek a magyar szempontból prioritást élvező ügyek.

Az Igazságügyi Minisztérium is megkezdte az elnökségre való felkészülést, jelenleg még a Covid19 járvány miatt Európa-szerre alkalmazandó korlátozások közepette, de abban a reményben, hogy a magyar elnökség féléves időszakát már nem fogja beárnyékolni a pandémia.

A világvárvány is rámutatott a digitális átállás felgyorsításának szükségességére. Az igazságügyi tárca által megvalósítani tervezett programok egy része a jelen és a jövő kihívásaira fókuszál, közte az igazságszolgáltatás digitalizációjának előmozdítására és a mesterséges intelligenciában rejlő lehetőségek megfelelő és biztonságos kiaknázására. Emellett a minisztérium kiemelt figyelmet szentel az Emberi Jogok Európai Bírósága joggyakorlatának való tagállami megfelelés kérdéskörének. Mindkét fókuszterület tekintetében elmondható, hogy az igazságügyi tárca fő célkitűzése az ET-szinten jelentkező valós problémákra adandó konkrét megoldások megtalálásának előmozdítása, ennek érdekében pedig a tagállami tapasztalatok cseréje és már működő jó gyakorlatok megosztása.

A jelen tanulmány betekintést ad az Igazságügyi Minisztérium által megvalósítani tervezett rendezvényekre vonatkozó jelenlegi elképzelésekbe, annak előrebocsátásával, hogy azok a körülményektől függően még változhatnak.

I. BEVEZETŐ GONDOLATOK AZ EURÓPA TANÁCS HÉT ÉVTIZEDÉRŐL

Az Európa Tanács a kontinens legjelentősebb emberi jogi szervezete, amely 47 tagállammal (köztük az EU 27 tagja) rendelkezik. Az Európa Tanács a második világháború után a szabadság és a demokrácia mellett elkötelezett nyugat-európai államok egy csoportja által létrehozott regionális kormányközi szervezetként jött létre. Célja az európai béke és biztonság megőrzésének elősegítése volt.

Az Európa Tanács kormányközi szervezetenként alakult meg a következő fő célkitűzésekkel:

- az emberi jogok, a pluralista demokrácia és a jogállamiság védelme;
- az európai kulturális önazonosság és sokszínűség tudatosítása és fejlesztésének előmozdítása;
- megoldások keresése az európai társadalom előtt álló olyan kihívásokra, mint a kisebbségek hátrányos megkülönböztetése, az idegengyűlölet, az intolerancia, a bioetika és az emberi klónozás, a terrorizmus, az emberkereskedelem, a szervezett bűnözés és a korrupció,

a számítógépes bűnözés, a gyermekek ellen elkövetett erőszak stb.;

- az európai demokratikus stabilitás megszilárdítása a politikai, törvényhozási és alkotmányos reform végrehajtásának támogatása révén.

Az Európa Tanács a szocialista rendszerek bukásáig a nyugat-európai demokráciák szervezeteként működött, majd az 1990-es évek elején sorra csatlakoztak a közép-kelet-európai államok, amelyek belépésüket kimondva-kimondatlanul az európai uniós csatlakozásuk előszobájának tekintették. Egy olyan szervezetről van szó, amelynek egyszerre tagjai olyan régi demokráciák mint Franciaország vagy az Egyesült Királyság, de a szervezet a soraiban tudhatja a volt szovjet tagköztársaságok többségét, köztük olyan konfliktusgócokat mint Ukrajna, Azerbajdzsán és Örményország. Tehát az Európa Tanácsban eltérő hagyományokkal rendelkező államokat kell közös tető alá hozni úgy, hogy az együttműködés keretei mindegyik résztvevő számára elfogadhatóak legyenek.

Az Európa Tanács 2019-ben „töltötte be” 70. életévét, 2020-ban ünnepeltük az Emberi Jogok Európai Egyezménye aláírásának 70. születésnapját, és ez az év szolgált egy számunkra oly fontos másik évfordulóval is: 30 éve vált Magyarország az Európa Tanács tagjává.

2020 tehát egy ünnepi év az Európa Tanács életében, amikor az évfordulók fokozottan ráirányítják a figyelmet a szervezetre. Igaz ez annak ellenére is, hogy a Covid19 világvárvány

* Bencze Kata: Igazságügyi Minisztérium, Nemzetközi és Európai Unió Igazságügyi Együttműködésért Felelős Államtitkárság, jogi szakügyintéző.

** Tallódi Zoltán: Igazságügyi Minisztérium, Európai Unió és Nemzetközi Igazságügyi Együttműködésért Felelős Államtitkárság, Nemzetközi Büntetőjogi és Emberi Jogi Főosztály, osztályvezető.

a személyes találkozások kiiktatásával jelentősen leszűkítette annak lehetőségét, hogy méltó rendezvények keretei között ünnepelhesen a kontinens.

II. AZ EURÓPA TANÁCS MINISZTERI BIZOTTSÁGÁNAK SOROS ELNÖKSÉGE (2021. MÁJUS–NOVEMBER)

Az Európa Tanácsban a kormányközi együttműködés fórumaként szolgáló Miniszteri Bizottság soros elnökségi tisztségét a 47 tagállam féléves rotációban tölti be, főszabályként az angol ábécé sorrendjében. Ennek megfelelően Magyarország elnökségére 2021 májusa és novembere között kerül sor.

A Miniszteri Bizottság a tagállamok külügyminisztereinek testülete, így a magyar elnökség alatt az Európa Tanács legfőbb döntéshozó testületének elnöki posztját a magyar külügyminiszter fogja betölteni, a testület hetente ülésező nagyköveti formációját pedig Magyarország Európa Tanács Melletti Állandó Képviselét vezető (strasbourgi) nagykövet fogja elnökölni.

Az Európa Tanács tevékenysége tehát 2021-ben a magyar elnökség időtartama alatt még inkább az érdeklődés homlokterébe kerül majd Magyarországon. Illetve *vice versa*, az elnökségi periódus során az Európa Tanács részéről is fokozott figyelem irányul majd hazánkra, kiemelten az egyes állami és kormányzati szervek tevékenységére. Az alkalom ugyanakkor egyedülálló lehetőséget is biztosít az elnökségi feladatokat ellátó tagállam számára. Még inkább láthatóvá teszi Magyarországot Európában, különösen az egyes elnökségi programokon keresztül, amelyek kapcsán az Európa Tanács és egyes tagállamai is közvetlen kapcsolatba kerülnek hazánk képviselőivel.

A programok az ország nemzetpolitikai érdekeire, külpolitikai prioritásaira figyelemmel kerülnek kialakításra. A Kormány az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának 2021. május–november közötti magyar elnökségét előkészítő feladatokról szóló 1616/2020. (X. 1.) Korm. határozatban az alábbiak szerint rögzítette az elnökségi időszak prioritásait:

- a nemzeti kisebbségek hatékony védelmének előmozdítása,
- a jövő generáció: ifúságpolitika, gyermekjogok, gyermekek és fiatalok lelki egészsége, családi értékek védelme, társadalmi felzárkóztatás és a romák lehetőségei,
- vallásközi párbeszéd,
- a jövő kihívásai: kiberbűnözés, mesterséges intelligencia,
- környezetügy: európai tájvédelem, élőhelyek védelme, az egészséges környezethez való alapvető jog, fenntartható fejlődés.

III. AZ IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM PRIORITÁSAI

Az Igazságügyi Minisztérium (a továbbiakban: *IM*) által tervezett programok egyrészt az elnökségi koncepcióban

megfogalmazott *jövő kihívásai* prioritáshoz kapcsolódnak, másrészt pedig a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: a Bíróság, illetve az EJEB) joggyakorlatának való tagállami megfelelésre fognak fókuszálni. Az igazságügyi tárca fő célkitűzése az ET-szinten jelentkező valós problémákra konkrét megoldások megtalálásának előmozdítása, valamint a tagállami tapasztalatok cseréje és már működő jó gyakorlatok megosztása.

III.1. AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS DIGITALIZÁCIÓJA, A MESTERSÉGES INTELLIGENCIA LEHETŐSÉGEINEK IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS TERÉN TÖRTÉNŐ KIAKNÁZÁSA

III.1.1. IGAZSÁGÜGYI INFORMATIKAI KEREKASZTAL-TALÁLKOZÓ

A 2021 októberére tervezett igazságügyi informatikai kerekasztal gondolata 2019 októberében, a Miniszteri Bizottság francia elnöksége alatt „*A digitális technológia kihívásaival szembenéző európai igazságszolgáltatás*” címmel megrendezett nagyszerű igazságügyi miniszteri konferencia kapcsán fogalmazódott meg. A konferencián Magyarország az Európa Tanács keretén belül létrehozandó informális kerekasztalra vonatkozó javaslatot fogalmazott meg, mely e körben kedvező fogadtatásra talált.

Az igazságszolgáltatás eredményességét és minőségét illető elvárások a mindennapi életünket átható digitalizáció terjedésével egyre nőnek: az elektronikus ügyintézéshez szokott állampolgárok részéről határozott igényként jelentkezik, hogy kéréseiket online nyújthassák be, eljárásuk aktájába személyes megjelenés nélkül betekinthesse, tanúvallomásaikat távmeghallgatás útján tehessék meg. A digitális bírósági eljárások, a felek, illetve jogi képviselők és bíróságok közötti elektronikus kommunikáció, a dokumentumok elektronikus továbbítása és a videokonferencia használata mára számos tagállamban fontos részévé vált a hatékony igazságszolgáltatásnak. A digitalizáció kihívásaival azonban egyetlen ország sem tud a többitől elszigetelten megküzdeni és az egyes digitális rendszerek használhatósága korlátozott, ha a digitális aktákat, illetve bizonyítékokat kompatibilitási vagy biztonsági problémák miatt nem lehet a külföldi partner hatóságoknak, bíróságoknak továbbítani. Ugyanígy a digitális video- és hangtovábbítás is csak félsiker, ha csak országhatáron belül alkalmazható, és a másik tagállam rendszerének műszaki inkompatibilitása miatt nem használható határon túli távmeghallgatásokra.

A Covid19 járványhelyzet kihívásai ez évben még inkább előtérbe helyezték az igazságszolgáltatás digitalizációjának fontosságát, különösen aktuálissá téve az igazságügyi informatikai rendszerek fejlesztése és üzemeltetése terén tervezett szakértői formáció létrehozását.

A határokon átnyúló bírósági és hatósági eljárásokban a gyakorlatban felmerülő kompatibilitási és interoperabilitási problémák leküzdése és a határon átnyúló igazságügyi együttműködés előmozdítása érdekében kerül sor Magyarországon elnöksége keretében az újonnan létrehozandó informatikai kerekasztal első ülésére. A kerekasztal mint informális fórum célja a nemzetközi vonatkozású bírósági és hatósági eljárások

legégetőbb technológiai kihívásaira reflektáló, legjobb tapasztalatokon alapuló műszaki megoldások, standardok kidolgozása. Az igazságügyi informatikai rendszerek fejlesztéséért és üzemeltetéséért felelős szakemberek (bírói, ügyéségi, közjegyzői, végrehajtói informatikai rendszerek műszaki felelősei) együttműködésére szolgáló platform lehetőséget biztosíthat a jó gyakorlatok bemutatására és terjesztésére, a műszaki kompatibilitási problémák leküzdésére, egyúttal az új technológiák széles körű, innovatív alkalmazására is.

A magyar elnökség alatt Budapesten megrendezendő első igazságügyi informatikai kerekasztal-találkozó a célkitűzés szerint hozzájárul egy olyan ET-szintű együttműködési keret létrehozásához, amelyben az igazságügyi informatikai szakemberek bizalommal fordulhatnak egymáshoz és egyfajta informális munkacsoportként a későbbiekben is hatékonyan reagálhatnak a digitalizáció támasztotta újabb kihívásokra.

Az Országos Bírói Hivatal, a Legfőbb Ügyészség és a Belügyminisztérium szakmai támogatásával, illetve a további jogász hivatásrendek bevonásával megvalósuló egynapos program keretében a nyitó plenáris ülést követően a tagállamok delegáltjai előzetesen megküldött vitaindító anyagok alapján, tematikus munkacsoportokban egyeztetnek majd az együttműködés egyes témaköreiről. A megbeszélések eredményei és megállapításai a tervek szerint közös nyilatkozatban kerülnek összegzésre, melyet a programot követő igazságügyi miniszteri konferencián ismertetünk majd.

III.1.2. IGAZSÁGÜGYI MINISZTERI KONFERENCIA

Szintén 2021 októberében kerül megrendezésre Budapesten az ET igazságügyi minisztereinek konferenciája, melynek témája ugyancsak a digitalizáció, részben szorosan illeszkedve az igazságügyi informatikai kerekasztal munkájához. A konferencia a már említett 2019. októberi strasbourgi igazságügyi miniszteri konferencia¹ utókövetéseként valósul meg, és az igazságszolgáltatásban alkalmazott digitális technológiák, valamint a mesterséges intelligencia témaköreire fókuszál majd. A francia elnökség alatt rendezett szakminiszteri konferencián az igazságügyért felelős tárcák képviselői a joghoz és igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés digitális korban megnyílt új lehetőségeiről, a digitális technológiák büntetőeljárásokra kifejtett hatásairól és az e területen jelentkező új kihívásokról folytattak élénk eszmecsere, részletesen ismertette tagállamuk digitális technológiák igazságügyi alkalmazása terén szerzett tapasztalatait és jövőbeni terveit, valamint az európai igazságszolgáltatáshoz való hatékonyabb hozzáférés lehetőségeit és kihívásait. A digitális fejlődés nem csupán lehetőségeket, de új kihívásokat is jelent az igazságügyi rendszerek alapelveit, úgy mint a bírák függetlenségét és pártatlanságát, a jogállamiságot és az alapvető szabadságok védelmét illetően. Fontos, hogy az ezeket garantáló mechanizmusok újragondolásra és megerősítésre kerüljenek. A francia elnökség alatt megkezdődött szakminiszteri párbeszéd folytatásaként az egynapos konferencia egyik panelbeszélgetését

az igazságszolgáltatás digitalizációjával kapcsolatos újabb kihívások és eredmények megvitatásának szenteljük.

Az igazságügyi miniszteri konferencia az ET igazságszolgáltatással, információs társadalommal, algoritmusokkal és mesterséges intelligenciával kapcsolatos szerteágazó munkájára támaszkodik, különösen a CEPEJ (*European Commission for the Efficiency of Justice*)² és a CAHAI munkájának eredményeire. Talán kevésbé ismert, hogy a CEPEJ elsőként fogadott el 2018 végén – *Európai Etikai Charta a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatási rendszerekben és környezetükben történő felhasználásáról* címmel – a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatási rendszerekben történő alkalmazására vonatkozóan etikai elveket³. A Chartában foglalt alapelvek⁴, amellyel, hogy figyelemmel vannak a mesterséges intelligenciában rejlő, az igazságszolgáltatás hatékonyságát és minőségét érintő potenciálra, iránymutatásul szolgálnak a mesterséges intelligencia alkalmazások igazságszolgáltatási eljárásokat is érintő gyors fejlődésével és terjedésével szembesülő politikai döntéshozók, jogalkotók és igazságügyi szakemberek számára.

Az ET Miniszteri Bizottsága – építve a CEPEJ által megkezdett munkára, egyúttal figyelemmel arra, hogy a mesterséges intelligencia etikai megközelítése önmagában ma már nem elegendő, és a technológiai fejlődés megköveteli a *soft law* eszközökön túlmutató szabályozást – szintén a francia elnökség alatt, 2019 szeptemberében határozta el egy, a mesterséges intelligencia szabályozásával foglalkozó ad hoc bizottság felállítását. A CAHAI (*Ad hoc Committee on Artificial Intelligence*, CAHAI)⁵ az első olyan kormányközi testület, amely a mesterséges intelligencia emberi jogi, jogállamisági, illetve demokráciával kapcsolatos aspektusaira fókuszálva, a mesterséges intelligenciára vonatkozó kötelező érvényű szabályok szükségességéről és azok lehetséges tartalmáról kezdett tárgyalásokat. A 2019–2021-es időszakra kapott mandátuma szerint a bizottság elsődleges feladata egy jogi keret potenciális elemeinek és megvalósíthatóságának vizsgálata a mesterséges intelligencia fejlesztése és alkalmazása tárgyában, figyelemmel az ET emberi jogi, demokrácia és jogállamisági sztenderdjeire. A CAHAI élen jár a mesterséges intelligencia nemzetközi szabályozási versenyében, miközben kiterjedt konzultációkat folytat a mesterséges intelligencia szabályozásában érintett nemzetközi szervezetekkel⁶, az ET-tagállamokon kívüli államokkal, valamint szakmai és egyéb szervezetekkel.

2 <https://www.coe.int/en/web/cepej> (Letöltés dátuma: 2020. 12. 10.)

3 European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and their Environment. <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c> (Letöltés dátuma: 2020. 12. 10.)

4 A CEPEJ által megfogalmazott, az igazságszolgáltatás és a mesterséges intelligencia vonatkozásában alkalmazandó alapelvek: (i) az alapvető jogok tiszteletben tartásának elve, (ii) megkülönböztetésmentesség elve; (iii) minőség és biztonság elve; (iv) átláthatóság, pártatlanság és tisztesség elve; (v) a felhasználói irányítás elve (tájékoztatáshoz és a döntések ellenőrzéséhez való jog).

5 <https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/cahai> (Letöltés dátuma: 2020. 12. 10.)

6 ENSZ (Egyesült Nemzetek Szervezete) – ideértve az UNESCO-t (Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete), az ITU-t (Nemzetközi Távközlési Egyesület), a WIPO-t (Szellemi Tulajdon Világszervezete), a WHO-t (Egészségügyi Világszervezet) is –, az Európai Unió, OECD (Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet), OSCE (Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet), Világbank, Világ gazdasági Fórum.

1 <https://www.coe.int/en/web/human-rights-rule-of-law/conference-of-the-council-of-europe-justice-ministers> (Letöltés dátuma: 2020. 12. 10.)

A konferencián magyar részről a tervek szerint ismertetésre kerülnek a polgári eljárások igazságszolgáltatáshoz való gyors és hatékony hozzáférés érdekében történő digitalizációjának legújabb eredményei⁷ és tapasztalatai – ideértve a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatási célú alkalmazásával kapcsolatos fejleményeket –, valamint az Országos Bírói Hivatal *Digitális Bíróság* projektjének vívmányai.⁸ Utóbbiak körébe tartozik a bírósági eljárások iratainak teljes elektronizálása (*e-akta*)⁹; az elektronikus iratkézbítéséssel és iratbetekintéssel, elektronikus aláírással és aláírás-hitelesítéssel fémjelzett bírósággal történő elektronikus kapcsolattartás (*e-per*); a *Via Video* projekt, melynek keretében a bírósági tárgyalótermek digitális video- és hangfelvételi, valamint átviteli rendszerekkel kerültek felszerelésre, összekapcsolva mindezeket a kísérleti projekt keretében már tesztelés alatt álló hangfelismerő rendszerrel¹⁰; a kényelmi szolgáltatások¹¹ mint az eljárási időtartam-kalkulátor, a bírósági fizetési portál, az elektronikus tájékoztató és figyelmeztető rendszer, az e-panasz; a bírói munkát megkönnyítő beszédfelismerő és -leíró szoftver; valamint a bírósági határozatok továbbfejlesztett közzététele és anonimizálása, melynek köszönhetően a bírósági határozatok egységes, gyorsabb és hatékonyabb keresést lehetővé tevő határozattárban elérhetőek.¹² Mindezen fejlesztések célja az igazságszolgáltatáshoz való gyorsabb és egyszerűbb állampolgári hozzáférés biztosítása. Emellett fontos szempont az ismétlődő feladatok, folyamatok automatizálása és költséghatékonyabbá tétele; továbbá a jogállamiság és jogbiztonság követelményével összhangban a bírósági határozatokhoz való hozzáférés javítása.

Az igazságügyi miniszteri konferencia az igazságügyi digitalizáció és a mesterséges intelligencia szabályozása tárgyában elfogadni tervezett közös nyilatkozattal zárulna.

III.1.3. A KKM, AZ ITM ÉS AZ IM TÁRSSZERVEZÉSÉBEN MEGVALÓSULÓ MESTERSÉGES INTELLIGENCIA KONFERENCIA

A magyar elnökség alatt a három érintett tárca, a Külgazdasági és Külügyminisztérium (a továbbiakban: KKM), az Innovációs és Technológiai Minisztérium (a továbbiakban: ITM) és az IM Budapesten egy kifejezetten a mesterséges

intelligencia témakörének dedikált szakmai konferencia szervezését is tervezi, melynek fókuszában a mesterséges intelligencia szabályozására vonatkozó magyarországi és nemzetközi törekvések mellett egyes kiemelt jelentőségű alkalmazási területek aktualitásai és szabályozási igényei állnak.

Különleges jelentőséget ad az egyébként is rendkívül népszerű témának az a tény, hogy az Európa Tanácsnak – mint a világ bármely tagállama számára nyitott emberi jogi egyezményeket létrehozó szervezetnek – kiemelkedő globális szerepe van az emberi jogok védelmével összhangban lévő és azokat támogató mesterséges intelligencia alkalmazások terjedésének előmozdításában.

A hazai fejlemények terén bemutatásra kerülhetnek a magyar Mesterséges Intelligencia Stratégia¹³ és elfogadását¹⁴ követő első évben megvalósult implementáció eredményei.

A jelenlegi tervek szerint a konferencia első felében a nemzetközi szervezetek részéről meghívott előadók ismertetik majd az ET mesterséges intelligencia tárgyú törekvéseit, és különösen is a CAHAI keretében folyó munka eredményeit (a CAHAI mandátumának és munkájának részleteit lásd a III.1.2. pontban) és az ET bünyügyi problémákkal foglalkozó európai bizottsága (CDPC) mesterséges intelligencia büntetőjogi vonatkozásaival foglalkozó *ad hoc* munkacsoportjának eredményeit¹⁵; az EU mesterséges intelligenciáról szóló fehér könyvté¹⁶ és adatstratégiáját¹⁷, valamint az ezekhez kapcsolódó uniós jogalkotási munkát; az ENSZ és egyes szakosított szervezeteinek (UNESCO, UNCITRAL) tárgybéli etikai, illetve nemzetközi jogalkotási munkáját. Ez a fórum kiváló lehetőséget biztosítana arra, hogy áttekintésre kerüljenek az érintett nemzetközi szervezetek eltérő megközelítései és ezek indokai, illetve a különböző fórumokon folyamatban lévő munkák közötti átfedések és a szinergiák kihasználásának jövőbeli lehetőségei. A konferencia épít a 2019-ben Helsinkiben rendezett nagyszabású mesterséges intelligencia konferenciára, és részben az ott elért megállapítások továbbgondolására, aktualizálására tesz kísérletet.¹⁸

A CAHAI munkájának gerincét a mesterséges intelligencia alkalmazásából fakadó lehetőségek és veszélyek feltérképezése adja, melyek szabályozási szükségleteit és lehetőségeit a CAHAI elsődlegesen az ET egyezmények vonatkozó

7 Vö. Az Országos Bírósági Hivatal Elnökének 2019. évi beszámolója. <https://birosag.hu/beszamolok/az-orszagos-birosagi-hivatal-elnokenek-2019-evi-beszamolaja> (Letöltés dátuma: 2020. 12. 10.)

8 Az Európai Bizottság éves jelentései is elismerően nyilatkoznak a magyar igazságszolgáltatási rendszer digitalizációjáról.

9 2018. január 1-jétől a bírósági eljárásokban teljes körű e-ügyintézés zajlik, melynek már az első évben elektronikusán indult a polgári ügyek 51%-a, a csőd- és felszámolási eljárások 80%-a. 2013 elejétől 2019 szeptemberéig közel 2,4 millió érdemi elektronikus beadvány került benyújtásra.

10 2019 végéig összesen 184 helyszínen volt biztosított a tárgyalótermi kép- és hangrögzítés szolgáltatás. A szolgáltatás kihasználtságát jól jellemzi, hogy egy év alatt (2018 szeptemberétől – 2019 augusztusáig) 3381 távmeghallgatás során 1217 bíró alkalmazta ezen eszközöket.

11 <https://birosag.hu/e-ugyintezesi-szolgaltatasok> (Letöltés dátuma: 2020. 12. 10.)

12 Magyarország előkelő helyet foglal el a 2020-as európai igazságügyi eredménytáblán a bírósági ítéletekhez való nyilvános, online hozzáférés, valamint a bírósági ítéletek gépi feldolgozhatósága tekintetében: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/justice_scoreboard_2020_en.pdf (Letöltés dátuma: 2020. 12. 10.)

13 <https://ai-hungary.com/api/v1/companies/15/files/137203/view> (Letöltés dátuma: 2020. 12. 10.)

14 A Kormány 1573/2020. (IX. 9.) Korm. határozata Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiájáról, valamint a végrehajtásához szükséges egyes intézkedésekről.

15 Az Európa Tanács bünyügyi problémákkal foglalkozó európai bizottsága (CDPC) keretében létrejött a mesterséges intelligencia és büntetőjogi felelősség összefüggéseit vizsgáló „Working Group of Experts on Artificial Intelligence and Criminal Law”. A munkacsoport munkájával kapcsolatos anyagok elérhetőek: <https://www.coe.int/en/web/cdpc/home> (Letöltés dátuma: 2020. 12. 10.)

16 Fehér könyv a mesterséges intelligenciáról: a kiválóság és a bizalom európai megközelítése, COM(2020) 65 végleges, 2020. 02. 19., elérhető: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/commission-white-paper-artificial-intelligence-feb2020_hu.pdf (Letöltés dátuma: 2020. 12. 10.)

17 Az Európai Bizottság közleménye: Európai adatstratégia, COM(2020) 66 végleges, 2020. 02. 19., elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0066&from=EN> (Letöltés dátuma: 2020. 12. 10.)

18 <https://rm.coe.int/conference-report-28march-final-1/168093bc52> (Letöltés dátuma: 2020. 12. 10.)

rendelkezéseivel összefüggésben határozza meg. A bizottság a magyar elnökség ideje alatt folytat majd széles körű konzultációkat, melyek eredményei az ET égisze alatt létrehozandó jogi keretrendszerhez – várhatóan a *mesterséges intelligenciát szabályozó keretegyezményhez* – szolgálnak alapul. Magyar szempontból kiemelendő, hogy a CAHAI munkájában való részvétel egyedülálló módon három szaktárca, a KKM, az ITM és az IM együttműködésében valósul meg. A magyar szakértők részt vesznek mind a CAHAI megvalósíthatósági tanulmányt szövegező alcsoportja, a *Policy Development Group*¹⁹, mind a jogi keretrendszer szövegezésén dolgozó *Legal Frameworks Group* alcsoport munkájában. A három tárca által szervezett mesterséges intelligencia konferencia a szinergiák kiaknázása jegyében kívánja a CAHAI munkafolyamatait és a széles körű konzultációt támogatni, a lehető legnagyobb szakmai és társadalmi publicitást biztosítva a CAHAI törekvéseinek.

A konferencia második felében tematikus szekcióülésekre kerül sor, ahol olyan témákban folyhat majd diskurzus, mint például:

- a mesterséges intelligencia az igazságszolgáltatásban,
- a digitális technológiák és a büntetőjogi szabályozás igénye,
- a mesterséges intelligencia és a magánszféra védelme,
- a fiatalok digitális készségeinek fejlesztési lehetőségei, különös tekintettel a XXI. századi technológiák által támasztott kihívásokra,
- az autonóm közlekedési rendszerek,
- a mesterséges intelligencia és az egészségügy (fókuszban a járványhelyzet).

III.2. A KIBERBŰNÖZÉS ELLENI KÜZDELEM

A magyar elnökség idejére esik az ET égisze alatt 2001. november 23-án Budapesten aláírt *Számítástechnikai Bűnözésről szóló Egyezmény*²⁰ (a továbbiakban: Budapest Egyezmény) aláírásának 20. évfordulója.

A Budapest Egyezményt, amely a kiberbűnözés terén a legjelentősebb globális sztenderdet jelenti, eddig 65, közöttük számos nem ET-tagállam ratifikálta és további három állam írta alá²¹. A Budapest Egyezmény a részes tagállamok közös büntetőjogi politikájának kialakítása érdekében jött létre, elsődleges célja – megfelelő jogszabályok elfogadásával és a nemzetközi együttműködés elősegítésével – a társadalom védelme a számítástechnikai bűnözéssel szemben. A Budapest Egyezmény az interneten és más számítógépes hálózatokon elkövetett bűncselekményekkel, különösen a számítástechnikai rendszerekkel, adatokkal és a számítógéppel kapcsolatos bűncselekményekkel, a hálózati biztonság megsértésével, gyermekpornográfiával, továbbá szerzői vagy szomszédos jogok megsértésével foglalkozik, érintve a bűnüldözés egyes hatásköri és eljárási kérdéseit is.

19 A CAHAI-PDG társelnöki tisztségét Magyarország képviselőjében Turbék Zoltán (KKM) látja el.

20 <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0400079.tv> (Letöltés dátuma: 2020. 12. 10.)

21 https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/185/signatures?p_auth=XDWYPbYk (Letöltés dátuma: 2020.12.10.)

Jelenleg folyamatban van a Budapest Egyezmény *második kiegészítő jegyzőkönyvének* tárgyalása²², amely a kölcsönös jogsegély egyszerűsített rendszere, mindenekelőtt az elektronikus bizonyítékokhoz és előfizetői információkhoz való gyors és hatékony határokön átnyúló hozzáférés biztosítása révén kívánja elősegíteni a hatékonyabb bűnüldözést. A jegyzőkönyv aláírására várhatóan a Budapest Egyezmény 20. évfordulója alkalmából kerülhet sor.

Az ET kiberbűnözés tárgyú ún. *Octopus* konferenciája e területen a legnagyobb és legfontosabb szakmai konferencia, mintegy 80 állam szakértőinek, valamint az akadémiai élet, civil szervezetek és a magánszektor képviselőinek részvételével. Minden egyes konferencia a kiberbűnözés egy aktuálisan kiemelkedő kulcstémája köré szerveződik. Az esemény 12–18 havonta kerül megrendezésre (utoljára 2019 novemberében). A magyar elnökség idejére esik a Budapest Egyezmény 20. évfordulójára 2021 novemberében (Strasbourgban vagy Budapesten) szervezendő jubileumi *Octopus* konferencia, amely a második kiegészítő jegyzőkönyv egyidejű aláírása esetén kiemelkedő nemzetközi horderejű esemény lehet.

III.3. AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGA JOGGYAKORLATÁNAK VALÓ TAGÁLLAMI MEGFELELÉS

III.3.1. AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGA RENDŐRI BÁNTALMAZÁSOKKAL KAPCSOLATOS DÖNTÉSEINEK VÉGREHAJTÁSÁT ELŐSEGÍTŐ SZAKMAI KONFERENCIA

A tervezett elnökségi programok egyike az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB, illetve Bíróság) rendőri bántalmazások tárgykörében hozott ítéleteinek végrehajtásához kapcsolódó konferencia megrendezése. Miért is kerül sor erre a rendezvényre? Mindenekelőtt szükséges röviden bemutatni, hogy hogyan ellenőrzik az egyes EJEB-döntések végrehajtását az Európa Tanács keretei között.

Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) alapján a részes államok kötelesek az EJEB ítéleteiben foglaltakat végrehajtani. A végrehajtás ellenőrzése az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a hatáskörébe tartozik, melyet munkája során az Európa Tanács Hivatala I. sz. Emberi Jogi és Törvényességi Igazgatóságának az Emberi Jogok Európai Bírósága Ítéleteinek Végrehajtásáért Felelős Főosztálya (a továbbiakban: ET Főosztály) segít. Az ET Főosztály készíti elő a Miniszteri Bizottság határozatainak tervezeteit, a döntéshez szükséges háttéranyagokat és jelentéseket, továbbá felülvizsgálja az államok által az ítéletek végrehajtásához nyújtott információkat.

A részes államok, így Magyarország is kötelesek minden ítélet vonatkozásában ehhez az ET Főosztályhoz ún. cselekvési tervet (*action plan*) és az ügy lezárásának céljával ún. cselekvési jelentést (*action report*) benyújtani, továbbá

22 <https://rm.coe.int/provisional-text-of-provisions-2nd-protocol/1680a0522c> (Letöltés dátuma: 2020. 12. 10.)

szükség esetén kiegészítő információt (*additional information*) adni. Ezek a jelentések és akciótervek két fő részből, az ügyvel összefüggő egyedi és általános intézkedések bemutatásából állnak. Az egyedi intézkedések közé tartozik általában a Bíróság által megítélt kártérítések bizonylattal igazolt kifizetése, a szükséges hazai eljárások (pl. a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény alapján a felülvizsgálati eljárás) kezdeményezése, az ítéletek lefordítása, közlése az érintett magyar hatóságokkal, a fordítások publikálása a Kormányportálon vagy más helyen. Az általános intézkedések legfontosabb eleme a jogalkotási intézkedések megtétele lehet (pl. a börtönzsúfoltással kapcsolatos hazai jogorvoslatot létrehozó törvény). A kiemelt elbírálás alá eső ügyeket a Miniszteri Bizottság negyedévente megrendezésre kerülő valamely ülésén napirendre tűzi és határozatokat fogad el a további tagállami intézkedések megtétele vonatkozásában.

Az Európa Tanács 2019-ben javaslattal élt annak érdekében, hogy hazánkban megrendezésre kerüljön egy olyan szakmai konferencia, amely a strasbourgi Bíróság döntéseinek végrehajtását kívánja elősegíteni a rendőri bántalmazások és azok megelőzése tárgyában.

A Magyarországgal szemben a tárgykörben született ítéletek (összefoglaló néven Gubacsi-ügycsoport)²³ végrehajtására a közigazgatás különböző szintjein megvalósított, összehangolt lépések történtek.

A rendőri bántalmazások problémája több tagállamot érint (hogyan csak a nagy port felvert belga esetre utaljunk, amelynek kapcsán egy szlovák állampolgár vesztette életét rendőri bántalmazás eredményeként). Az Emberi Jogok Európai Bírósága több tagállamot marasztalt el a rendőri bántalmazások és azok nem megfelelő kivizsgálása miatt, ezért a Miniszteri Bizottság számára külön kihívást jelent ezen ítéletek végrehajtása.²⁴

Magyarországon a panaszok számában évek óta tapasztalt csökkenés igazolja, hogy a rendőri állomány oktatása, a parancsnoki példamutatás és az ellenőrzések végrehajtása pozitív irányba befolyásolja a fogvatartottakkal történő intézkedés kultúráját, tovább csökkentve ezzel az esetleges panasz előterjesztésére okot adó intézkedések számát. Ennek alapján kijelenthető, hogy a rendőri intézkedések során a személyi szabadság korlátozásakor és a rendőrségi fogvatartási helyeken szolgálatot ellátó állomány a feladatát a vonatkozó jogszabályokban előírtaknak megfelelően látja el,

megfelelve ezzel a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvényben (Rtv.)²⁵ foglalt arányosság követelményének, a kínzás, a kényszervallatás, valamint a kegyetlen, az embertelen vagy a megalázó bánásmód tilalmáról szóló rendelkezéseknek.

Továbbá jelentős előrelépésnek számít, hogy a szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény (Szkt.)²⁶ 2020. július 1-jén hatályba lépett módosításai következtében a hazai rendőrtiszthelyettes-képzés is jelentősen átalakult, a rendőrség az alapbeosztások betöltésére új képzési formát vezetett be. A jelenleg folyó sokféle idejű és tartalmú képzési program helyett, azok értékeit, szükséges tartalmi elemeit felhasználva, egy új, egységes rendszer szerint folyik a képzés, mely elsődlegesen az ún. „alapbeosztások” betöltésére jogosít. A képzés célja továbbra is egy magabiztos, határozott, fizikálisan és mentálisan jól képzett, megfelelő kommunikációs és empátiás készséggel rendelkező közterületi állomány felkészítése, akik a képzés befejezését követően a leggyakrabban előforduló, tipizált 13 intézkedési szituáció mindegyikében jártasság vagy készségszinten, nagy biztonsággal képesek szolgálatba állni. Így – bár az Szkt. alapján a rendőri alapképzés átalakul – az új képzési rendszernek hangsúlyos, központi eleme marad az emberi jogok védelme, a rendőri bántalmazások tilalma.

A rendőri bántalmazások az egész Európa Tanács, sőt világszinten is kezelendő problematika. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának magyar elnöksége alatt Budapesten megrendezni tervezett konferencia egyedülálló platformot nyújt a véleménycserére, amely hozzájárulhat a nemzeti rendszerek és eljárások finomhangolásához és a legjobb gyakorlatok átvételéhez, figyelemmel a tagállami sajátosságokra és a már jól működő megoldásokra.

A konferencia megrendezését az Európa Tanács a Gubacsi-ügycsoport végrehajtása érdekében tett fontos eseménynek tekinti, amelyet előadó szakértők részvételével támogat.

A Budapesten megrendezni tervezett eseményen magyar oldalról ügyészek, bírák, a büntetés-végrehajtási szakterület, valamint az Igazságügyi Minisztérium és a Belügyminisztérium képviselői, az Európa Tanács részéről pedig az EJEB és az Európa Tanács Kínzás és Embertelen vagy Megalázó Bánásmód, vagy Büntetés Megelőzésére Létrehozott Európai Bizottságának CPT képviselői vennének majd részt.

III.3.2. AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI EGYZMÉNYE ÉS AZ EJEB JOGGYAKORLATA A MAGYAR BÍRÓSÁGOK JOGALKALMAZÁSÁBAN

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye létrehozása 70. évfordulójának tiszteletére az Igazságügyi Minisztérium a Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézettel való közös szervezésben, 2021 júniusában Budapesten konferenciát tervez tartani.

23 Gubacsi v. Hungary (44686/07. sz. kérelem, 2011. június 28-i ítélet), Borbála Kiss v. Hungary (59214/11. sz. kérelem, 2012. június 26-i ítélet), Csonka v. Hungary (48455/14. sz. kérelem, 2019. április 16-i ítélet), Haász and Szabó v. Hungary (11327/14. sz. kérelem, 2015. október 13-i ítélet), Kovács v. Hungary (21314/15. sz. kérelem, 2019. január 29-i ítélet), László Károly (No.2.) v. Hungary (50218/08. sz. kérelem, 2013. február 12-i ítélet), M.F. v. Hungary (45855/12. sz. kérelem, 2017. október 31-i ítélet), R.S. v. Hungary (65290/14. sz. kérelem, 2019. július 2-i ítélet), Réti and Fizli v. Hungary (31373/11. sz. kérelem, 2012. szeptember 25-i ítélet), Tarjáni v. Hungary (29609/16. sz. kérelem, 2017. október 10-i ítélet), Terge v. Hungary (3625/15. sz. kérelem, 2018. február 27-i ítélet), Nagy v. Hungary (43441/15. sz. kérelem, 2020. május 26-i ítélet).

24 Lásd többek között: Yaz v. Turkey (22485/95. sz. kérelem, 2003. július 22-i ítélet); Boganovic v. Croatia (46423/06. sz. kérelem, 2009. június 25-i ítélet); Bouyib v. Belgium (23380/09. sz. kérelem, 2015. szeptember 28-i ítélet); Henat v. France (65436/01. sz. kérelem, 2003. november 27-i ítélet); Ribitsch v. Austria (18896/91. sz. kérelem, 1995. december 4-i ítélet).

25 <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99400034.TV> (Letöltés dátuma: 2020. 12. 10.)

26 <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1900080.tv> (Letöltés dátuma: 2020. 12. 10.)

„Az Emberi Jogok Európai Egyezménye és a Bíróság joggyakorlata a magyar bíróságok jogalkalmazásában” címmel megrendezni tervezett rendezvényen az Alkotmánybíróság és a hazai bíróságok képviselői mellett az Országgyűlés, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala és a közigazgatás, illetve a jogtudomány szférájából meghívottak vennének részt.

A konferencia során előadások keretében áttekin- tésre kerülne a Bíróság ítéleteinek tagállami jogalkalmazás- ban való érvényesülése, illetve specifikusan is vizsgál- nánk a Bíróság joggyakorlatának érvényesülését a hazai rendes bíróságok, valamint az Alkotmánybíróság jog- alkalmazásának tükrében. Ezt követően műhelybeszélgetés keretében folytatódna az eszmecsere, többek között arról a fontos kérdéstről, hogy zajlik-e érdemi alkotmányos pár- beszéd a Bíróság és a tagállami alkotmányos szervek között.

A tervek szerint az elhangzó előadások valamely hazai szakmai folyóiratban is megjelenhetnek, ezzel is segítve

ezen kiemelten fontos tárgykör megismerését az érdeklődők számára.

IV. ZÁRSZÓ

Nagy várakozásokkal tekint a magyar közigazgatás, így az igazságügyi tárca is az elnökségi időszak elé. Egyszerre jelent többletfeladatokat, de ugyanakkor egyedülálló lehe- tőségeket is biztosít ez a periódus a magyar szempontból prio- ritásnak számító ügyek európai szintű előmozdítására, illetve a magyar szempontok és sajátosságok megismertetésére. Mindannyian abban bízunk, hogy a magyar elnökséget már nem fogják beárnyékolni a Covid19 járványhelyzet miatt jelenleg Európa- és világszerte érvényesülő korlátozó intéz- kedések, és a soros elnökség újabb sikertörténet lesz Magyar- ország külkapcsolataiban.